

2025-11-07

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: 25/00723

Försvarsdepartementet

fo.remissvar@regeringskansliet.se

emma.conradsson@regeringskansliet.se

Diarienummer Fö2025/01190

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET AV 2024 ÅRS UTREDNING OM DEN MILITÄRA PERSONALFÖRSÖRJNINGEN, SOU 2025:86

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker flera av utredningens förslag. Analyserna och resonemangen om konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män är dock ofullständiga. Det saknas analyser av könsskillnader och förslagets påverkan på olika grupper av kvinnor och män.

Jämställdhetsmyndighetens övergripande synpunkter

Det är viktigt att beslut föregås av analyser utifrån dels det övergripande jämställdhetspolitiska målet, dels de jämställdhetspolitiska delmålen. Vilka konsekvenserna kan bli i anslutning till exempelvis en jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt mäns våld mot kvinnor måste identifieras, utredas och beaktas i allt beslutsfattande och planering. I konsekvensutredningen hänvisar utredningen, för majoriteten av de enskilda förslagen, till avsnitt 18.2.4 *Konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor*. Jämställdhetsmyndigheten anser att detta avsnitt inte presenterar en tillräcklig analys av eventuella konsekvenser. Utredningens slutsats om förslagets positiva påverkan på ekonomiska och sociala skillnader mellan könen bland totalförsvarspiktiga är också osannolik.

Av direktivet framgick att utredaren skulle belysa och analysera personalförsörjningsfrågor med hänsyn till hur både kvinnor och män berörs av de frågeställningar som utredningen omfattar.¹ Jämställdhetsmyndigheten anser att detta inte gjorts i tillräcklig utsträckning. I betänkandet berörs områden som folkförankring och försvarsvilja. Vikten av att Försvarsmakten uppfattas som en attraktiv arbetsgivare tas återkommande upp som en faktor att beakta. Värnpliktiga beskrivs även som ambassadörer för det militära försvaret. I dessa sammanhang saknas analyser gällande eventuella könsskillnader i stor utsträckning. Problem som sexuella trakasserier nämns över huvud taget inte i betänkandet. Problemet med bristande utrustning specifikt för värnpliktiga kvinnor berörs inte när villkoren för totalförsvarspiktiga och förmånsystemet analyseras och utreds.

¹ Dir. 2024:2. (2024). *En ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret*.

Synpunkter enligt utredningens disposition

8 Beredskapstjänstgöringens omfattning

8.6 Överväganden och förslag

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget då det innebär att det inte skulle finnas någon begränsning i antalet dagar som en totalförsvarspliktig kan inkallas för beredskapstjänstgöring. Förslaget framstår inte som rimligt utifrån totalförsvarspliktigas arbets- och livssituation, även om inkallelser i så stor utsträckning som möjligt, skulle fördelas mellan de totalförsvarspliktiga. Konsekvenserna av förslaget i anslutning till dels jämställdhet, dels psykisk hälsa har inte utretts i tillräcklig utsträckning.

9 Kvarstående värnplikt vid höjd beredskap och förlängd värnplikt för officerare

9.5.1 En kvarstående skyldighet att fullgöra värnplikt för den som fullgör beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring vid höjd beredskap bör införas

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget mot bakgrund av att endast ett begränsat antal individer förväntas omfattas av förslaget. Konsekvensutredningen av förslaget är dock ofullständig i anslutning till jämställdheten mellan kvinnor och män.

9.5.2 En förlängd skyldighet att fullgöra värnplikt för tidigare anställda yrkesofficerare och reservofficerare bör införas

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget om 70 år då det innebär att Sverige skulle ha en högre åldersgräns än andra länder i Norden med liknande livslängd och hälsoförhållanden. Analyserna och resonemangen om konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män är även ofullständiga.

11 Villkoren för totalförsvarspliktiga

11.3.6 Fri utrustning

I betänkandet beaktas inte den allvarliga och generella brist på utrustning specifik för värnpliktiga kvinnor som rapporterats av Pliktrådet.² Frånvaron av analyser av könskillnader blir också tydlig i konsekvensutredningen då beräkningar inte omfattar de kostnader som krävs för att åtgärda situationen eller för att säkerställa att samtliga värnpliktiga ges fri utrustning, också vid en eventuell ökning av antalet värnpliktiga kvinnor respektive män. Jämställdhetsmyndigheten menar att detta måste utredas och åtgärder vidtas.

² Pliktrådet. (2021). *Skav, värk och underkläder åt värnpliktiga kvinnor*. Pliktrådet 2021-11-25. Tillgänglig via: <https://pliktradet.se/wp-content/uploads/2022/02/2021-ARB-0006-Pliktr%C3%A5dets-rapport-Skav-v%C3%A4rk-och-underkl%C3%A4der-%C3%A5t-v%C3%A4rnpliktiga-kvinnor-2021-11-25-samt-under-skrifter-f%C3%B6rtroendevalda.pdf> (Hämtad 2025-10-30).

11.9.3 Dagersättningen bör höjas till 288 kr

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag. Konsekvensutredningens slutsats i anslutning till jämställdheten mellan kvinnor och män förefaller dock ytterst osannolik.

11.9.4 En automatisk indexreglering av dagersättningen bör införas

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag. Konsekvensutredningens slutsats i anslutning till jämställdheten mellan kvinnor och män förefaller dock ytterst osannolik.

11.9.5 Dagpenningen bör höjas

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag. Konsekvenserna av en fortsatt ersättning som bygger på individens sjukpenninggrundande inkomst, har dock inte utretts i tillräcklig utsträckning och konsekvensutredningen belyser inte heller, i tillräcklig utsträckning, konsekvenserna av höjningen. Vidare förefaller konsekvensutredningens slutsats i anslutning till jämställdheten mellan kvinnor och män ytterst osannolik.

Ersättningar baserade på sjukpenninggrundande inkomst medför att personer kan erhålla olika nivåer av ersättning. Förslaget innebär att ersättningen till totalförsvarspiktiga kommer att återspegla lönenivåerna på en könssegregerad arbetsmarknad där män oftare har mer välbetalda arbeten och kvinnor oftare har mer lågbetalda arbeten. Kvinnor arbetar även deltid i högre utsträckning än män vilket leder till en, i genomsnitt, lägre sjukpenninggrundande inkomst.³ Sådana inkomstskillnader mellan kvinnor och män går att konstatera redan bland unga vuxna.⁴

11.9.6 Reseförmånerna

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att resekostnadsersättningen bör höjas och uppgå till det belopp som Skatteverket medger i skatteavdrag för resor med egen bil till och från arbetet.

11.9.9 Utredningens förslag omfattar samtliga totalförsvarspiktiga och berör även vissa andra personalkategorier

Utredningen uppmärksammar att konsekvenserna av förslagen bör analyseras vidare innan regeringen genomför förändringar som påverkar andra totalförsvarspiktiga än värnpliktiga. Jämställdhetsmyndigheten vill i sammanhanget betona vikten av att även konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män analyseras innan regeringen genomför förändringarna.

³ Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *Analys av den könssegregerade arbetsmarknaden. Förutsättningar för en bredare rekryteringsbas till välfärden*. Underlagsrapport 2023:8.

⁴ Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *En tid av förväntan, väntan och osäkerhet - En analys av skillnader i unga kvinnors och mäns ekonomi*. Rapport 2025:1.

12 Värnpliktigas medinflytande

12.5.2 Värnpliktsrådets administrativa anslutning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag mot bakgrund av att det nuvarande Pliktrådet framfört fördelar med dess administrativa anslutning till Försvarsmakten samt att verksamheten, i enlighet med förslaget, kommer att finansieras via regleringsbrevet.

13 Reservofficerare

13.4.4 Överväganden och förslag

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att en uttrycklig rätt till ledighet från civil anställning bör införas för reservofficerare med flera då det kan medföra ökad tydlighet för samtliga inblandade parter.

18 Konsekvensutredning

18.2.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor

För majoriteten av de enskilda förslagen hänvisar utredningen till föreliggande avsnitt när det kommer till konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.⁵ Jämställdhetsmyndigheten anser att avsnittet inte i tillräcklig utsträckning utgör en utredning av konsekvenser för jämställdheten i Sverige. Vidare är utredningens slutsats om förslagets positiva påverkan på ekonomiska och sociala skillnader mellan könen bland totalförsvarspiktiga osannolik.

Utredningen bedömer att, i den mån fler personer kan komma att ianspråkta med stöd av utredningens förslag, kommer detta att medföra olika konsekvenser för kvinnor respektive män. Det framgår inte vilka konsekvenser som åsyftas.

Flertalet förslag syftar till att möjliggöra för Försvarsmakten att i större utsträckning ianspråkta personer som är eller har varit en del av Försvarsmakten. I dagsläget är det främst män. Enligt utredningen är därmed konsekvenserna sådana som redan föreligger. Dessa kan förstärkas beroende av vilka beslut som fattas av regeringen vid ett eventuellt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det framgår inte vilka konsekvenser som åsyftas.

Utredningen framhåller att värnplikten utgör ett allvarligt ingrepp i individens frihet. Då skyldigheten främst träffar män menar utredningen att det övergripande jämställdhetspolitiska målet påverkas, särskilt under långa perioder av tjänstgöringsskyldighet. Utredningen tydliggör inte i vilket avseende det övergripande jämställdhetspolitiska målet påverkas.

Det konstateras att kvinnors och mäns ekonomiska situation ofta skiljer sig åt, vilket enligt utredningen gör att rättvisa ersättningar kan gynna kvinnliga

⁵ Undantagen inkluderar förslagen om resekostnadsersättning som återfinns i avsnitt 18.3.7 och förslaget om att omorganisera Pliktrådet till Värnpliktsrådet som återfinns i avsnitt 18.3.8. För dessa förslag menar utredningen att det inte finns några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Gällande förslaget om civilpliktiga i Försvarsmakten i avsnitt 18.3.11 menar utredningen att det inte finns några särskilda konsekvenser. Hur utredningen kommit fram till dessa slutsatser framgår inte.

totalförsvarspliktiga i högre grad. De föreslagna höjningarna av ersättningar (dagpenning och dagersättning) kan enligt utredningen bidra till att minska ekonomiska och sociala skillnader mellan könen bland totalförsvarspliktiga.

Ersättningar som baseras på sjukpenningsgrundande inkomst kommer mest sannolikt att återspegla lönenivåer på en könssegregerad arbetsmarknad där män oftare har mer välbetalda arbeten och kvinnor oftare har mer lågbetalda arbeten. Kvinnor arbetar även deltid i högre utsträckning än män vilket leder till en, i genomsnitt, lägre sjukpenningsgrundande inkomst. Förslaget om att höja dagpenningen till hundra procent av den sjukpenningsgrundande inkomsten kommer därmed, på gruppnivå, i praktiken mest sannolikt innebära en omfördelning av offentliga resurser till förmån för män.

En omfördelning av offentliga resurser till män, på gruppnivå, kommer också i praktiken att ske då en ersättning som inte är baserad på sjukpenningsgrundande inkomst höjs, givet att män utgör en större andel av förmånstagarna. I anslutning till förslaget om dagersättningen bör det därmed beaktas att 2024 utgjorde kvinnor färre än en femtedel av dem som påbörjade grundutbildning med värnplikt.

Vid utökad plikttjänstgöring med stöd av förslagen i utredningen kommer de statsfinansiella utgifterna att öka. Utredningen uppmärksammar i betänkandet att detta inte är konsekvenser av utredningens förslag i egentlig mening utan av beslut som regeringen kan komma att fatta. I den mån en ökad plikttjänstgöring sker inom verksamheter där män utgör en majoritet av förmånstagare kommer detta att medföra en omfördelning av offentliga resurser, på gruppnivå, till män.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslagen som syftar till att höja ersättningen för tjänstgörande kvinnor och män. Det är dock problematiskt att dagpenningen som grundas på den sjukpenningsbaserade inkomsten leder till att olika ersättningar kan utgå till personer som utför samma arbete. Jämställdhetsmyndigheten anser att konsekvenserna av detta inte har utretts i tillräcklig utsträckning i betänkandet. Detta bör utredas vidare innan regeringen genomför förändringar som också påverkar andra totalförsvarspliktiga än värnpliktiga. Givet könsegregeringen och löneskillnadernas struktur på den svenska arbetsmarknaden förefaller det ytterst osannolikt att utredningen har rätt i slutsatsen att de föreslagna höjningarna av ersättningar kan bidra till att minska ekonomiska och sociala skillnader mellan könen bland totalförsvarspliktiga.

För Jämställdhetsmyndigheten

Annika Karlsson Hillve
Stabschef

Madelene Sundström
Utredare